

LEIÐARVÍSIR ÍSALP:

FYRSTI ÞÁTTUR - EYJAFJALLAJÖKULL

YFIRLIT:

Eyjafjallajökull er gömul eldkeila, er gaus síðast árið 1821, hæð y. sjó 1666 m. Fjallið er eitt hið hæsta á Suðurlandi, ber ægishjálmi yfir allt næsta umhverfi sitt. Sunnan og vestan fjallsins er Eyjafjallasveit, til norðurs eru aurar Markarfljóts og þveráa þess, en til austurs er jökulfreri Mýrdalsjökuls. Ofan í koll fjallsins er mikil gígskál, 2-3 km í þvermál, að mestu fyllt jökli. Norður úr skálinni er op eða hlið, 1-1,5 km á breidd, fellur þar krosssprunginn skriðjökull, Gígjökull, niður á Markarfljótsaura. Á gígbarminum standa nokkrir tindar og hnúkar upp úr jöklinum. Helstu kennileiti þar eru:

Fremri (Vestari)-Skoltur, 1494 m. Dálítill hnúkur, sem myndar esk. „hliðstólpa“ vestan við útrás Gígjökuls norður úr gígskálinni. Hæsti hluti Skoltsins er jafnan snjólaus seinni part sumars, en oft er þá mjög sprungið í hliðum hans.

Goðasteinn, 1580 m. Klettur á norðvesturbarmi gígsins, rís brattur að vestan og sunnan, 10-20 m y. jökulinn.

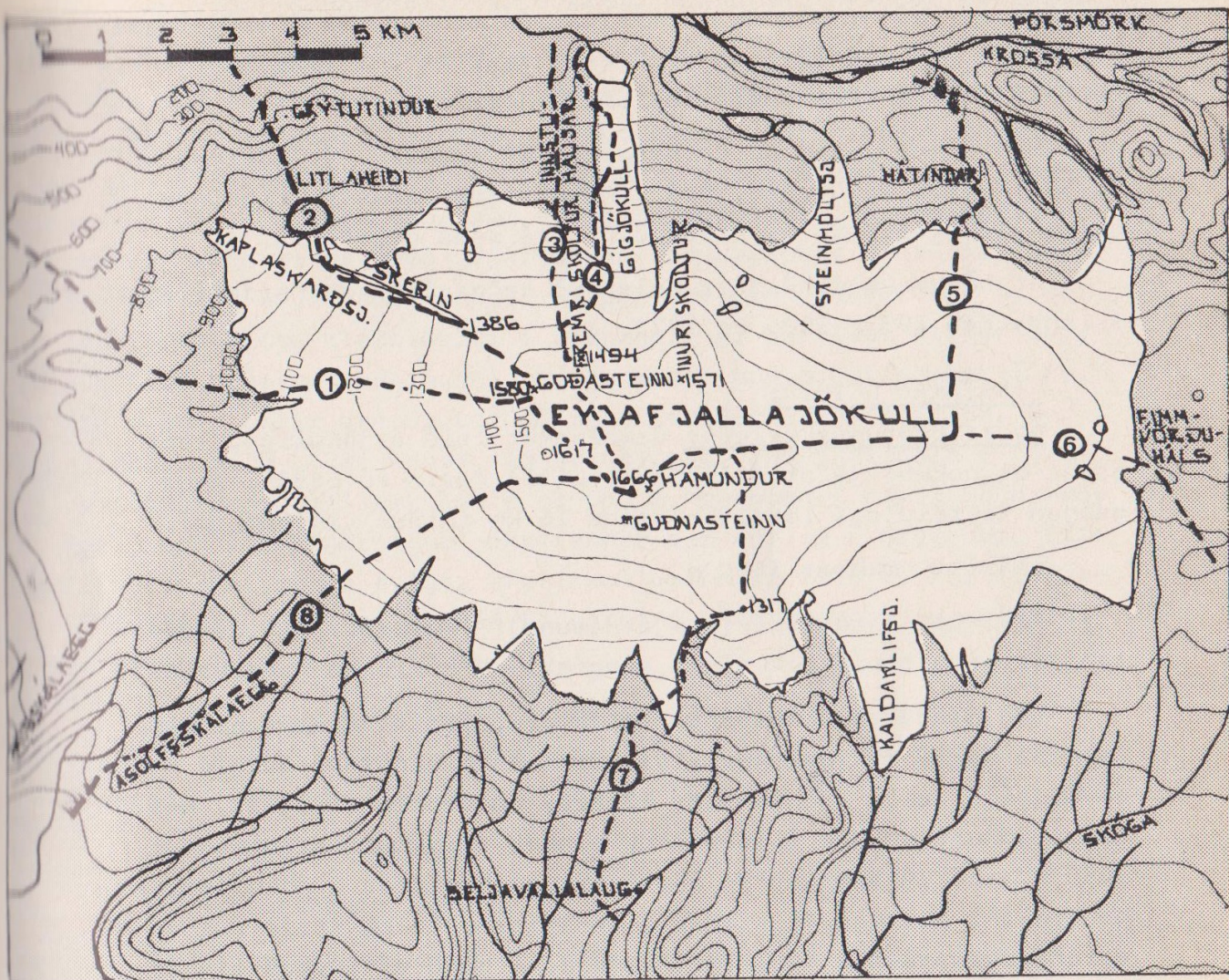
Nafnlaus bunga, 1617 m, á suðvesturbarmi gígsins, ætíð hylin jökli.

Hámundur, 1666 m, hæsti tindur jökulsins, á suðausturbarmi gígsins. Norðan í Hámundi er veggbratt niður í gígskálina, en aflíðandi suður af.

Innri (Austari)-Skoltur, 1571 m, eystri „hliðstólpinn“ við útrás Gígjökuls úr skálinni.

Kostur er við Eyjafjallajökul m.t.t. fjallgangna, hve greiðfært er að honum, því nær frá öllum hliðum. Að sunnan og vestan yrði fjallgangna víða hafin frá Suðurlandsveginum. Að norðan er gengið frá Þórsmörkurveginum, sem oft er þó torfær eða ófær um miðbik vetrar. Einnig liggur sumarfarar jeppaslóð upp í 900 m hæð á Fimmvörðuhálsi, austan jökulsins.

Tveir skálar í grennd jökulsins skulu nefndir. Sunnan í Fimmvörðuhálsi, í 904 m hæð, er nýlegur skáli, allstór, sem er hentugur áningar- og gististaður, ef farið er austan á jökulinn, leið No 6. Skagfjörðsskáli í Þórsmörk hentar einnig vel sem

Eyjafjallajökull - yfirlitskort

bækistöð fyrir Hátindaleiðina (No 5), líka nothæfur fyrir No 2-4, ef bíll er við hendina.

Eyjafjallajökull er mikið veðravíti, og veðrabrigði eru þar oft mjög snögg. Algengt er í byrjandi sunnanátt, að jökullinn sé fjalla fyrstur sunnanlands til að setja upp skýjahatt. Oft er þókan þar einnig mjög þaulsætin, þótt upp birti í kring.

Segja má, að besti tíminn til að ganga á Eyjafjallajökul sé fyrri hluti sumars - frá maí og fram í júlí. Er þá yfirleitt mun minna um opnar sprungur en verður undir haust og fyrri part vetrar. Einnig er snjórinn oftast betri til gangs fyrri part sumars - gamall, þéttur snjór.

Um útbúnað má segja, að auk hlýrra skjólklaða, sem ætíð eru óhjákvæmlega, er nauðsynlegt að hafa jöklalínu, ísöxi og

mannbrodda. Þó má stundum komast af án mannbrodna á auðveldari leiðunum, s.s. No 1, 2 og 6. Ávallt skal fara í línu við jökulrönd og vera í henni alla leiðina á jökli.

Besta kort, sem nú er fáanlegt af svæðinu, er „Atlasblað“ No 58, kvarði 1:100.000, frá Landmælingum Íslands. Einnig má nefna „Aðalkort“ No 6, 1:250.000, frá sama útgefanda.

Af bókum um svæðið er helst að nefna árbækur Ferðafélags Íslands frá 1931, 1960 og 1972.

EINSTAKAR LEIÐIR:

No 1: Stórumerkurleið: Gamalþekkt leið á jökulinn, létt ganga og nokkuð jafnt aflíðandi. Lítið farin nú orðið, enda gangan tiltölulega löng. Loftlína 16 km (miðað við Hámund).

Lóðrétt hækkun: 1550 m.

Áætlaður göngutími (upp á Hámund): 7-8 klst. (Allar tímalengdir miðast við þokkalegt gangfæri og hóflegan gönguhraða).

Venjulega er gengið frá Stórumörk, fyrst haldið upp með Merkurá upp á Stórumerkurheiði. Uppi á heiðinni er gengið norðan Dagmálafjalls og hnúksins Einbúa, en vestan Illagils. Komið er að jökulröndinni í 1000-1100 m hæð, nálægt hæðarpunktinum 1083 m, sjá „Atlasblað“ No 58. Eftir að komið er á jökulinn, er gengið til austurs, í stefnu á Goðastein. Er þá farið sunnan sprungusvæðisins á Kaplaskarðsjökli. Í nánd við Goðastein er jafnan sprungið, sérstaklega, þegar líða tekur á sumarið. Frá Goðasteini er best að fylgja barmi gígskálarinnar til suðausturs að Hámundi. Er þá gengið norðan undir 1617 m kollinum suðvestan á gígbarminum. Reikna má með 1 klst. göngu frá Goðasteini að Hámundi. Víða geta verið hættulegar sprungur á þeirri leið, einkum seinni part sumars.

Stórumerkurleiðin getur verið skemmtileg gönguskíðaleið, t.d. í mars-apríl, þegar skíðasnjórn nær niður undir byggð. Mætti þá t.d. tengja saman leiðir No 1 og 6, fara þvert yfir jökulinn.

No 2: Skerjahryggsleið: Ein auðveldasta leiðin á Eyjafjallajökul. Einnig ein sú öruggasta í misjöfnum veðrum, þar sem á niðurleið er fylgt grjóthrygg úr 1350 m hæð niður í 900 m hæð, en þaðan eru vörður fram á brún í 600 m hæð.

Loftlína (frá Þórsmerkurvegi): 10 km.

Lóðrétt hækkun: 1530 m.

Ætlaður göngutími: Ca. 6 klst. Göngutími niður: 3-4 klst.

Lagt er upp frá Þórsmörkuveginum í Langanesi, ca. 8 km innan við Stórumörk. Þar er norðurbrún Eyjafjalla sundurskorin af giljum, og gnæfir strýta, Grýtutindur, í brúninni. Gengið er upp í fyrsta gil vestan Grýtutinds, svo til hægri upp mosabrekku upp á hrygg þann, sem er vestan gilsins. Vestan undir þessum hrygg er gil með gljúfrum og fossum, blasir neðsti fossinn við frá akveginum. Gengið er upp hrygginn, uns komið er að lágu, stöllóttu klettabelti í brúninni. Er þar létt klifur upp, vel fært hverjum meðalmanni. Þá er komið upp á Litluheiði í ca. 600 m hæð. Eftir það er vörðuð leið (varðað 1976) til SSA, upp að neðri enda „Skerjanna“ sem er hryggur, röð gjallhóla í norðvestanverðum jöklinum. Komið er upp á hrygginn í ca. 1000 m hæð, farið upp lítilfjörlegar jökulfannir þar norðan í hryggnum. Eftir það er hryggnum fylgt, efsti kollurinn er 1386 m. Þar er farið í línur og stefnt upp að Goðasteini, stutt ganga og auðveld, um framhaldið, sjá leið No 1.

No 3: Innstuhausaleið: Stutt leið, en brött, gengið yfir Vestari (Fremri)-Skolt. Oft mjög illfær seinni part sumars vegna sprungna. Fyrst farin, svo vitað sé, 1976.

Loftlína: Ca. 8 km.

Lóðrétt hækkun: 1490 m.

Ætlaður göngutími: 5-6 klst., þar af ca. 4 klst. upp á Vestari (Fremri)-Skolt.

Leið þessi krefst góðs útbúnaðar og kunnáttu.

Gengið er frá Þórsmörkuveginum stutt vestan jökulruðnings þess, sem er kringum Gígjökulslónið. Stefnt er upp að mynni fyrsta meiri háttar gilsins, vestan Gígjökuls. Gengið er upp gilbotninn, sem er ekki sérlega greiðfær, mjög stórgrýttur. Efst í gilinu er sveigt upp úr því til vinstri, farin mosabrekka langleiðina upp úr gilinu. Eftir það taka við allbrattar skriður og melar upp Innstuhausa að jökulrönd í ca. 1100 m hæð. Þaðan blasir Vestari (Fremri)-Skoltur við, og er stefnt upp jökulinn vestanvert við hann. Norðan í Skoltinum má búast við erfiðum sprungum, sem geta verið mjög illfærar seinni part sumars. Farið er upp á Skoltinn að vestan, er þaðan vítt útsýni og hrikalegt að horfa niður á krosssprungin upptök Gígjökuls. Af Skoltinum er gengið til SV niður í gígskálina. Þar er svo tekin stefna til SA á Hámund, farið upp á gígbarminn rétt vestan tindsins. Leiðin

yfir gígskálina er sérlega varasöm að því leyti, að gengið er samsíða megin sprungustefnunni lengi framan af.

No 4: Gígjökulsleið: Erfið leið, aðeins fyrir vana fjallamenn, hætta á íshruni á og við Gígjökulinn. Æskilegt að fullkominn ísklifurbúnaður sé með, s.s. ísskrúfur.

Lofthlína: Ca. 8 km.

Lóðrétt hækkun: 1470 m.

Áætlaður göngutími: Mjög breytilegur, 6-8 klst. við góðar aðstæður.

Fylgt er stíg á vesturbakka Gígjökulslónsins inn að jökulsporðinum. Þá er farið til vinstri upp á miðjan jökulsporðinn. Þar er eitt vinsælasta ísklifursvæði á Íslandi. Er hér farið upp nálægt miðjum jökli, uns komið er upp á þrep í falljöklinum. Þar fyrir ofan er jökullinn mjög sprunginn, svo að nú er sveigt til hægri vestur úr honum. Eftir það er brólt upp með Gígjökli að vestan upp í ca. 1000 m hæð. Þar er farið upp úr gígrásinni, upp fannir, berg og ís, þar sem oft er veruleg hætta á ís- og grjóthruni. Hér er komið upp undir Vestari (Fremri)- Skolt, og er öruggast að fara vestur norðan undir Skoltinum og svo eins og lýst er í No 3.

No 5: Hátindaleið: Ein besta leiðin úr Þórsmörk, jafnan vel fær, en torratað (einstigi) niður af jöklinum í dimmviðri. Leið þessi mun **fyrst** hafa verið farin fyrir 10-15 árum.

Lofthlína: 10 km.

Lóðrétt hækkun: 1430 m.

Áætlaður göngutími: 5-6 klst.

Lagt er upp rétt vestan við mynni Hvannárgljúfurs. Farið er upp bratta brekku og melhrygg, víða einstigi, upp á Stakkholt. Þá er gengið til S, upp á hrygg vestarlega í Hátindum. Hryggnum er fylgt upp í hesta tindinn (660 m), en ekki er farið upp á tindinn. Í stað þess er beygt til hægri niður í slakka suðvestan undir Hátindum. Þaðan er farið upp hrygg úr slakkanum til SV upp á stakan koll, rétt norðan við jökulröndina. Af þessum kolli, sem gnæfir allhátt yfir, er farið niður stutta brekku á hvassan hrygg, einstigi, sem tengir kollinn við jökulröndina, í ca. 900 m hæð. Neðst á jöklinum er oft nokkuð sprungið, en jafnan fært. Gengið er nú í hásuður upp jökulinn, uns sér suður af. Þá er haldið til vesturs í stefnu á Hámund, jafnan fylgt hávöðum á

þeirri leið. Síðasta spölinn að Hámundi er gengið eftir gígbarminum, yfir nokkra smákolla.

No 6: Fimmvörðuhálsleið: Auðveld leið og hættulítil. Ákjósanleg skíðaleið á öllum tímum árs. Á sumrin er hér jeppafært upp í 900 m hæð.

Lofthlína: 9 km.

Lóðrétt hækkun: 760 m.

Áætlaður göngutími: 3-4 klst.

Frá nýja skálanum sunnan í Fimmvörðuhálsi er gengið upp á hálsinn að rústum hins gamla skála „Fjallamanna.“ Þaðan er haldið til vesturs inn á jökulinn í ca. 1050 m hæð. Haldið er til vesturs, þar sem hæst ber á jöklinum, sér þá oft bæði norður og suður af. Beint suður af Hátindum er komið inn á leið No 5, sjá þar.

No 7: Seljavallaleið: Stutt, en brött leið upp á jökulinn sunnan frá, fáfarin til þessa. Bílfært allt árið að uppgöngustað. Skemmtileg fjalla (Alpa)-skíðaleið.

Lofthlína: 8 km.

Áætlaður göngutími: 5-6 klst.

Lóðrétt hækkun: 1610 m.

Lagt er upp frá bænum Seljavöllum í A.-Eyjafjallahreppi. Gengið er upp bratta hlíð (til NV) upp á Háls, hrygginn, sem tengir kollinn Lambafell við fjalllendið á bak við. Rétt er að stefna til NV upp á Háls, þar til sér vestur af, og fylgja svo háhryggnum upp til N. Á niðurleið ber sérstaklega að varast sjálfheldur við Laugarárgljúfur inn af Seljavöllum, ekki skal því halda niður af Hálsi fyrr en beint ofan bæjarins.

Upp frá Hálsinum er gengið upp Lambafellsheiði, sér þá brátt til Skerjökuls, skriðjökultungu, sem kemur niður vestan 1317 og 1281 m hárra kolla í jökulröndinni. Haldið er upp að jökultungunni vestanverðri, farið skáhallt upp til NA yfir hana í ca. 800 m hæð. Þá er gengið upp með Skerjökli (jökullinn á vinstri hönd), en til hægri rísa klettahnúkar, hæst 1281 m. Brátt er sveigt til hægri upp bratta snjóbrekku. Er þá komið upp á hrygg milli tveggja kolla, hinn syðri nánast klettadrangur, hinn nyrðri 1281 m hár kollur. Bratt er, og jafnvel hætta á hengjum og snjóflóðum, síðasta spölinn upp á þennan hrygg. Gengið er svo til vinstri, hægra megin undir 1281 m kollinum,

og stefnt, eftir lágum hrygg, að öðrum kolli, 1317 m, stuttu innar á jöklinum. Þaðan er lagt upp á sjálfan jökulinn, stefnt nokkru austan við Hámund, sem blasir við í NNW. Sunnan í Hámundi er jafnan hætt við sprungum, skal því stefna upp á leið No 5-6 í 1400-1500 m hæð og fara síðasta spölinn vestur á Hámund skv. leið No 5.

Að vorlagi væri einnig hægt að fara upp með Skerfökli að vestan og þræða svo milli sprungna upp á gígbarminn milli Hámunds og 1617 m kollsins á SV-barmi gígsins. Líklega getur þessi leið þó orðið nær ófær, er líða tekur á sumarið.

No 8: Ásólfsskálaleið: Fáfarin leið suðvestan á jöklinum. Á niðunleið getur verið erfitt að hitta milli réttra gilja niður á Ásólfsskálaegg.

Lofthlína: 12 km.

Lóðrétt hækkun: 1630 m.

Áætlaður göngutími: 6-7 klst.

Frá Ásólfsskála (kirkjustaður) er gengið til NA upp á Ásólfsskálaheiði og Ásólfsskálaegg. Á leið upp að jökli er Miðskálagil á vinstri hönd, en Tungugil vestra á hægri. Komið er að jökulröndinni í í 900-1000 m hæð. Á jökli er lengi vel stefnt upp að 1617 m hnúknum suðvestan á gígbarminum. Í 1400-1500 m hæð er sveigt til hægri, sunnan hnúksins, og tekin stefna þvert austur á Hámund.

Helgi Benediktsson